

Instructie voor de invoerders van de gegevens van de Onderduikkaarten van de provincie Friesland (1945)

Uitgangspunt:

De gevraagde gegevens worden ingevoerd exact zoals ze op de scan staan.

In te voeren gegevens:

Voor de registratie van de onderduikers zijn er verschillende formulieren in gebruik geweest, soms met meer, soms met minder in te vullen velden, terwijl ook de volgorde van de velden varieert. In het volgende schema wordt de hoofdindeling weergegeven. Daaruit blijkt dat de kaarten van Drachten en Leeuwarden veel overeenkomst vertonen, maar dat de kaarten van Sneek duidelijk afwijken. De Sneker kaarten bevatten uitsluitend gegevens van joodse onderduikers, terwijl die van Drachten en Leeuwarden ook gegevens bevatten van personen die onderdoken in verband met illegale activiteiten, arbeidsinzet, spoorwegstaking, enz. De Drachtster kaarten zijn merendeels door de onderduiker zelf ingevuld, de Leeuwarder en Sneker kaarten bevatten de gegevens zoals ze door LO-medewerkers zijn overgenomen.

tabblad	Drachten	Leeuwarden	Sneek
1	Onderduiker	Onderduiker	Onderduiker
2	Onderduikadres	Onderduikadres	Familie
3	Persoonlijk	Verzorger	Rayon
4	Bijzonderheden	Tweede deel	Ondergebracht
5	Verzorger	Bijzonderheden	Onderduikadres
6			Bijzonderheden

Op de registratieformulieren staan veel vragen, maar meestal is maar een (klein) deel van die vragen beantwoord.

Laat u dus niet afschrikken door de vele invoervelden op FryskeHannen!

Wat niet ingevuld is op de registratiekaart, hoeft u ook niet in te vullen in het invoerscherm.

In te voeren gegevens

Hieronder worden de velden van de formulieren beschreven in de volgorde zoals ze in **Drachten** gebruikt werden. De velden die alleen in Sneek gebruikt werden volgen na de algemene velden die (ook) in de andere rayons gebruikt werden.

Stap 1: De onderduiker

(deze instructies gelden voor alle persoonsgegevens)

- Achternaam, evt. Tussenvoegsels, Voornaam
  - Bij meer dan één voornaam de namen scheiden door een spatie. Dit geldt ook voor de tussenvoegsels en dubbele achternamen, b.v. Sixma van Heemstra.

- Bij gehuwde vrouwen: neem alleen de geboortenaam over (niet de naam van partner).
- Voer de naam van de onderduiker in zoals hij op de kaart vermeld staat. Neem alles daarbij letterlijk over en los geen afkortingen op (bijvoorbeeld: Joh. v.d. Veen).
- Tip: om moeilijk leesbare handgeschreven namen te ontcijferen kan het handig zijn de persoon op te zoeken in www.allefriezen.nl en/of www.wiewaswie.nl.
- Een punt tussen de achternaam en voornaam kunt u negeren.
- **Geboortedatum en –plaats**
  - De datum wordt in een vast formaat met cijfers weergegeven dd-mm-jjjj. Zo wordt 21 mei 1880 ingevoerd als: 21-05-1880.
  - Soms is het jaartal niet voluit geschreven en bestaat deze uit 2 cijfers, bijvoorbeeld 98. Dit moet worden aangevuld tot een 4-cijferig jaartal, dus 1898.
  - Wanneer een datum niet compleet is kunnen @'s worden toegevoegd op de lege plaatsen. Bijv. er staat alleen het jaartal 1887. Dit voer je dan in als @@-@@-1887.
  - Wanneer een geboorteplaats wordt vermeld, neem die dan letterlijk over, ook als de spelling tegenwoordig anders is.
- **Officiële woonplaats en –adres**
  - Neem de officiële woonplaats letterlijk over, ook als de spelling tegenwoordig anders is.
  - Staat er geen plaatsnaam ingevuld, laat deze dan leeg.
  - Straatnamen worden letterlijk overgenomen, ook als de spelling intussen is veranderd (b.v. Dockum)
  - Afkortingen van straten (bijvoorbeeld Dorpsstr. voor Dorpsstraat) worden niet 'opgelost' en letterlijk overgenomen van de scan.
  - In veel dorpen werden in 1945 wel huisnummers, maar nog geen straatnamen gebruikt, b.v. Ureterp 260. In zo'n geval wordt de plaatsnaam ingevuld bij Plaats, het nummer bij Adres.

Stap 2: Het onderduikadres

- **Plaats en adres duikadres**
  - De invoer van de gegevens van het duikadres gebeurt op dezelfde manier als de invoer van de gegevens van de officiële woonplaats en het –adres van de onderduiker; zie stap.1.
- **Achternaam, evt. Tussenvoegsels, Voornaam**
  - De invoer van de gegevens van de onderduikverstreker gebeurt op dezelfde manier als de invoer van de gegevens van de onderduiker; zie stap.1.

Stap 3: Persoonlijke informatie

- **Kerkgenootschap**
  - Maak een keuze uit de in het keuzemenu genoemde kerkgenootschappen. Als het op de kaart genoemde kerkgenootschap hier niet in voorkomt, dan kunt u er een opmerking over maken in het veld Bijzondere opmerkingen.
- **Persoonsbewijs: nee, echt, vals of gewijzigd**

- Maak een keuze uit de in het keuzemenu genoemde mogelijkheden. Is het persoonsbewijs 'Goed', 'Ja', of 'Akkoord' o.i.d., , kies dan 'Echt'. Als er is ingevuld dat het Persoonsbewijs is gestolen o.i.d., kies dan 'Nee'.
- Beroep
  - Neem het beroep letterlijk over, dus letterlijk overnemen wat er is ingevuld, afkortingen niet oplossen. Verouderde spelling niet moderniseren (lasscher blijft lasscher).
- Naam werkgever
  - Letterlijk overnemen wat er is ingevuld, afkortingen niet oplossen. Verouderde spelling niet moderniseren. Ook de adresgegevens mee overnemen.
- Reden onderduiken
  - In het keuzemenu wordt een aantal redenen genoemd waarvoor men ondergedoken kan zijn. Op de ingevulde kaarten wordt dat niet altijd even duidelijk aangegeven. Hieronder worden een aantal opties verklaard:
    - A.I. = Arbeidsinzet
    - Smilde: de Organisation Todt (OT) liet in 1944-'45 rondom Smilde tankgrachten graven (zie: <http://www.drentheindeoorlog.nl/?aid=321>). Arbeiders die zich vrijwillig hadden aangemeld of door de Duitsers waren opgepakt en hier gedwongen te werk waren gesteld konden vrij gemakkelijk ontluchten en onderduiken. Invullen: arbeidsinzet (a.i.).
    - Repatriëring uit Duitsland: als niet duidelijk is aangegeven dat de onderduiker gevlucht is uit gevangenschap, dan betreft het over het algemeen te werk gestelde (vrijwillig of gedwongen) arbeiders. Invullen: arbeidsinzet (a.i.).
    - Spoorwegstaking: op 17 september 1944 riep de Nederlandse regering in ballingschap op tot een algemene spoorwegstaking. Personeel van de Nederlandse Spoorwegen maar ook van de bus- en tramwegmaatschappijen (in Friesland de N.T.M.) doken massaal onder. Invullen: staking

Staan er twee redenen van onderduik vermeld? Vermeld de tweede reden dan bij 'Bijzonderheden'.

Stap 4: De verzorger:

- Voornaam, evt. Tussenvoegsels, Achternaam
  - De invoer van de gegevens van de onderduikverstrekker gebeurt op dezelfde manier als de invoer van de gegevens van de onderduiker; zie pag.1
  - In sommige gevallen wordt hier geen echte naam, maar de illegale (schuil)naam vermeld (b.v. "Tante Els, of 'N.B.2"). In die gevallen deze naam letterlijk overnemen en invullen bij Voornaam verzorger.
- Plaats en adres verzorger
  - Straatnamen worden letterlijk overgenomen, ook als de spelling intussen is veranderd.
  - Afkortingen van straten (bijvoorbeeld Dorpsstr. voor Dorpsstraat) worden niet 'opgelost' en letterlijk overgenomen van de scan.

- In veel dorpen werden in 1945 wel huisnummers, maar nog geen straatnamen gebruikt, b.v. Ureterp 260. In zo'n geval wordt de plaatsnaam ingevuld bij Plaats, het nummer bij Adres.

Stap 5: Bijzonderheden:

- Bijzondere opmerkingen
  - In dit veld kunt u bijzondere opmerkingen vermelden, die op de kaart genoteerd staan. Zoveel mogelijk letterlijk overnemen, géén eigen interpretaties!

De volgende velden werden alleen in Sneek gebruikt:

Stap 2: familie

- Echtgenoot: Achternaam, evt. Tussenvoegsels, Voornaam
- Vader: Achternaam, evt. Tussenvoegsels, Voornaam
- Moeder: Achternaam, evt. Tussenvoegsels, Voornaam
  - Voor al deze velden geldt: de invoer van deze gegevens is gelijk aan de invoer van de persoonsgegevens van de onderduiker; zie pag.1.

Voor alle velden:

- Woorden als Idem, id, of " wordt niet overgenomen. In zo'n geval wordt gezocht naar het adres of gegeven waar naar wordt verwezen en dit wordt ingevoerd.
- Oude/verouderde schrijfwijzen worden overgenomen zoals ze op de scan staan. Dit om verschillen in interpretatie zoveel mogelijk te voorkomen.
- Diakritische tekens (zoals é, ë, ö) worden overgenomen
- Leestekens zoals haakjes of schuine strepen hoeven niet te worden niet ingevoerd.
- Wanneer een teken ontbreekt of onleesbaar is, wordt daarvoor in de plaats een @ ingevoerd.
- Meerdere ontbrekende of onleesbare tekens worden door evenzoveel apenstaartjes vervangen.

Voor alle scans:

- Als een scan geen te indexerende gegevens bevat (omdat het bijvoorbeeld een onbeschreven kaart is), wordt deze aangemerkt als onbruikbaar met de knop onder de invoervelden

Checklist bij invoer:

- Heeft u alle gevraagde gegevens van de scan ingevoerd?

- Heeft u alle jaartallen correct ingevoerd?
- Wees alert op voor u 'veelgebruikte' namen. Soms worden deze net anders geschreven dan u zou verwachten (denk aan Jacob/Jakob).